

Заклад М. А.;
Утюшев М. К.;
Романченко О. А.;
Феоктистов К. В.

Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

Особливості матеріально-технічного забезпечення бойових дій військ (сил) в ході антитерористичної операції на сході України

Резюме. На основі досвіду останніх воєнних конфліктів, особливо в ході антитерористичної операції на сході України автори проводять аналіз умов матеріально-технічного забезпечення бойових дій військ (сил) в ході локальних військових конфліктів.

Ключові слова: матеріально-технічне забезпечення; система МТЗ; бойові дії.

Постановка проблеми. Агресія Росії в Україні (2014-2015 рр.) виявила певні недоліки в організації матеріально-технічного забезпечення бойових дій військ (сил).

На сьогодні проводиться робота щодо створення Логістичної доктрини Збройних Сил України, де має бути враховані особливості організації матеріально-технічного забезпечення (МТЗ) військ (сил) в конфліктних ситуаціях, зокрема, при проведенні антитерористичної операції (АТО) на сході України.

Крім того, потрібно взяти до уваги досвід інших держав, які були учасниками локальних конфліктів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Система матеріально-технічного забезпечення бойових дій військ знаходиться в полі зору як українських, так і закордонних фахівців [1-4].

У збройних силах Америки, Канади, Німеччини, Франції, Норвегії, Японії на нинішньому етапі їх розвитку досить широко використовуються принципи та правила логістики. Логістика в цьому випадку являє собою накопичення і розподіл ресурсів держави, які виділені на військові цілі та для забезпечення збройних сил.

Для прикладу звернемося до організаційної структури логістики в країнах НАТО. Тут логістика містить у собі: матеріально-технічне постачання і збереження матеріально-технічних засобів у справному стані, транспорт і "транспортна справа", транспортування хворих і поранених та розміщення їх у лазареті, будівництво споруджень військового призначення, логістичні зв'язки та адміністративна діяльність тощо.

Ефективну інформаційну підтримку рішень з управління ресурсами забезпечують ІАС, що організують процеси збору, зберігання та обробки інформації.

Метою статті є системний аналіз основних проблемних питань МТЗ військ (сил) в локальних воєнних конфліктах для визначення певних пропозицій до Логістичної доктрини.

Виклад основного матеріалу. Аналіз доступних в Інтернеті публікацій і фрагментів показує, що ключовим елементом військової логістики зарубіжних армій є матеріально-технічне забезпечення. Воно включає комплекс заходів, спрямованих на:

накопичення встановлених норм запасів матеріальних засобів і своєчасного забезпечення ними військових частин і підрозділів;

зберігання і підтримка цих засобів у стані, який забезпечує їх своєчасне приведення в готовність до бойового застосування;

модернізація зразків озброєння і військової техніки і їх своєчасне оновлення;

поповнення запасів матеріальних засобів замість пошкоджених, використаних і загублених у ході виконання службово-бойових завдань.

Сучасні тенденції у сфері військової логістики спрямовані на розробку та впровадження:

нових активних маркерів-ідентифікаторів RFID 2-го покоління для здійснення обліку і контролю постачання військових вантажів;

мобільних технологій постачання незалежно від зв'язку з базовою ERP-системою;

новітньої автоматизованої системи адресного постачання МТР.

В умовах війни з Росією на сході України гостро постає питання реформування системи управління оборонними ресурсами Збройних Сил України, у тому числі матеріально-технічними ресурсами. Головними чинниками, що визначають особливості матеріально-технічного забезпечення (МТЗ) бойових дій в локальних конфліктах, згідно логіці ведення збройної боротьби є:

- умови підготовки та проведення бойових дій;
- склад силових блоків сторін, що приймають участь у конфлікті;
- способи застосування військових формувань;
- озброєність та застосування сучасних видів озброєння і військової техніки, систем телекомунікацій, космічних і безпілотних апаратів [5].

Означені вище чинники впливають на організацію та виконання заходів матеріально-технічного забезпечення, форми і способи роботи органів військового управління (далі ОВУ), склад, структуру і варіанти функціонування системи МТЗ (підрозділи, формування, структури тилу і технічного забезпечення). Основними проблемними питаннями, з якими стикаються органи військового управління МТЗ в локальних конфліктах є:

по-перше – незначеність та складність в організації (плануванні) матеріально-технічного забезпечення. Це викликано тим, що характер бойових дій протиборчих сторін у локальних конфліктах менш передбачуваний, ніж при традиційних способах ведення бойових дій, коли заздалегідь відомі райони бойових дій, шляхи підвозу та евакуації, розраховано ймовірний обсяг завдань забезпечення тощо [4];

по-друге – нестандартні способи дій та розподілу сил і засобів матеріально-технічного забезпечення. На відміну від масштабних дій, де беруть участь регулярні збройні сили і способи дій підрозділів здебільшого формалізовані, в локальних прикордонних конфліктах задіяні підрозділи різних силових структур та формувань, способи ведення бойових дій більш різноманітні.

Характеристики і специфіка здійснення матеріально-технічного забезпечення локальних і прикордонних конфліктів, застосування сил та засобів технічного та тилового забезпечення також залежать від:

- просторових характеристик бойових дій;
- завдань частин і підрозділів;
- стану ОВТ і спеціальної техніки;

- наявності запасів матеріальних засобів, що були створені (підготовлені) в умовах мирного часу.

Усе це вимагає певної гнучкості від системи МТЗ щодо *застосовування своїх сил як розпорошено* – здебільше в нештатному складі, у вигляді команд для забезпечення незначних за чисельністю, але багатьох за кількістю мобільних загонів (підрозділів), що діють у різних районах та на значному видаленні від основних сил, так і *здійснювати швидку концентрацію наявних сил МТЗ* та значних обсягів матеріальних засобів на окремих напрямках.

Особливостями організації та здійснення матеріально-технічного забезпечення військ (сил), виявленими під час локальних конфліктів і також підтвердженими у ході антитерористичної операції (АТО) в Україні, що суттєво ускладнюють умови виконання завдань забезпечення є:

- відсутність дієвої нормативно-правової бази щодо організації всіх видів забезпечення бойових дій військ (сил) у ході збройного конфлікту;

- низький рівень взаємодії органів тилового і технічного забезпечення Збройних Сил, а особливо різної відомчої приналежності;

- невідповідність організаційно-штатних структур органів тилу, технічного та інженерно-технічного забезпечення стосовно обсягів завдань військ (сил) при підготовці та у ході ведення бойових дій в локальному конфлікті;

- недостатній рівень підготовки спеціалістів системи МТЗ усіх рівнів по переважній кількості видів забезпечення;

- невідповідність системи управління МТЗ вимогам по оперативності, стійкості і скритності функціонування;

- ускладнення виконання завдань підвозу та евакуації озброєння і матеріальних засобів;

- зміна обсягів, порядку і пріоритетів виділення матеріальних засобів у зв'язку з різким збільшенням активних підрозділів-споживачів матеріальних засобів з інших міністерств і відомств, добровольчих формувань;

- зміна тактики ремонтних підрозділів у зв'язку із загрозою прямого вогневого впливу, диверсій, у тому числі з боку місцевого населення;

- неузгодженість в роботі органів військового управління матеріально-технічного забезпечення стратегічної і військової ланок (різні штаби працюють одночасно в режимі мирного і воєнного часу) – така обставина вимагає уточнення переліку змісту форм, періодичності і строків подання відомостей.

Недоліки в умовах організації та здійснення МТЗ військ (сил) [6]:

- недостатність і незавершеність виконання заходів підготовки стаціонарної інфраструктури та мобільної складової тилу і технічного забезпечення ЗС та інших збройних формувань;

- у ході бойових дій угруповання тилу і технічного забезпечення оперативного рівня, як правило, не розгорталися, або розгорталися не в повному обсязі;

- протягом бойових дій спостерігалось або недостатність, або взагалі відсутність необхідних сил і засобів технічного забезпечення та тилу на рівні військової ланки;

- різке зниження якісних параметрів техніки, її моральне і фізичне застаріння;

- відсутність налагоджених систем зберігання, обслуговування і ремонту ОБТ та матеріальних засобів (МЗ) для забезпечення дій військ (сил) у локальному конфлікті;

- відсутність відповідних систем захисту, охорони та оборони частин і підрозділів матеріально-технічного забезпечення з урахуванням специфіки дій терористичних формувань;

- великі непрямі втрати зразків ОБТ з причин їх аварій і пошкодження внаслідок слабкої підготовки і навченості бойової обслуги;

- неможливість використання місцевої промислової бази в інтересах технічного забезпечення та ремонту ОБТ і МЗ;

- неудоконаленість норм забезпечення на сучасний час (починаючи з форми одягу, засобів захисту та спеціального військового спорядження тощо).

Окремого розгляду потребують системи ремонту та відновлення пошкодженого ОБТ. По-перше, проблематика ефективного виконання заходів відновлення ОБТ пов'язана із значними обсягами робіт, які повинні проводитись на більших площах, мають стислі часові обмеження і, найголовніше, з великою кількістю пошкоджених зразків ОБТ. Крім того, на сьогодні бракує ремонтних підрозділів та запасів запасних частин. По-друге, недостатні кількість і потужність мобільних ремонтних підрозділів та підрозділів для евакуації пошкодженої ОБТ із поля бою.

Як показав досвід, вихід техніки з ладу внаслідок бойових ушкоджень у ході збройного конфлікту характеризуються значною нерівномірністю. У середньому, бойові втрати можуть скласти до 50 % від техніки, що була задіяна в операції. У ході бойових дій в АТО, зазвичай, спостерігаються факти як незначного ушкодження бойової техніки під час атак терористів (сепаратистів), так і виходу з ладу

великої кількості зразків ОБТ, внаслідок масованих атак артилерійських підрозділів Російської Федерації.

Зазвичай, на початку ведення бойових дій реальні можливості військових ремонтних органів значно нижче штатних, внаслідок слабкої спеціальної підготовки фахівців-ремонтників, браку обладнання, інструментів та запасних частин для ремонту техніки, відсутності штатних евакуаційних засобів.

Також, для забезпечення евакуації несправної техніки і надання допомоги екіпажам (розрахункам) при подоланні складних ділянок місцевості доцільно ввести до складу ремонтних підрозділів гусеничну ремонтно-евакуаційну техніку.

Досвід використання та ефективності ремонтних підрозділів вимагає запровадження термінових заходів у ЗС України щодо побудови системи підготовки фахівців з експлуатації і ремонту ОБТ, підвищення їх кількості, потужності і якості навчання.

Також практичний досвід показує, що особливу увагу для ефективної організації матеріально-технічного забезпечення в локальних збройних конфліктах необхідно звернути на те, що:

- при підготовці військових частин (формувань) і з'єднань для участі в збройному конфлікті, створенні військових запасів ОБТ і МЗ, доцільно здійснювати аналіз їх штатно-табельної потреби з огляду на специфіку збройного конфлікту та характер дій противника;

- під час планування майбутніх бойових дій необхідно враховувати обсяги завдань забезпечення, наявні запаси МЗ та порядок їх ешелонування;

- військові запаси таких засобів як шанцевий інструмент, засоби польового водопостачання, засоби інженерної розвідки, маскування і фортифікаційного майна необхідно мати в збільшеному обсязі;

- оперативні запаси на складах, що забезпечують угруповання військ (сил) повинні бути збільшені на 10...50 % від нормативних запасів;

- важливу роль відіграють завчасно створені оперативні запаси на операцію на складах угруповань, які доцільно розміщувати в мобільних відділеннях баз і складів.

У зв'язку із цим пропонується розглянути основні ключові елементи, які доцільно закласти в реалізацію транспортної складової нової логістичної стратегії:

- створення єдиної системи логістичних баз на основі інформаційно-аналітичних систем

(ІАС) управління у кожному обласному центрі для збору вантажів у зону АТО;

- наскрізне обов'язкове маркування всіх вантажів за допомогою електронного штрих-коду, у якому утримується вся інформація про вміст і його маршрут;

- створення наскрізної системи транспортування будь-яких вантажів з кожного обласного центру України автопоїздами на підставі запитів військових частин і держустанов на передові перевалочні бази, з яких військові конвої та волонтери розвозять вантаж безпосередньо в бойові частини.

Висновок. Таким чином, цей аналіз недоліків та проблем має сприяти кращому розумінню прогалин між наявним і бажаним у сфері МТЗ. Стаття не висвітлює усіх деталей та аспектів системи логістичного забезпечення ЗС України, але вона може бути використана для розроблення подальших планів та заходів реформування системи логістичного

забезпечення та формування пропозицій до Логістичної доктрини ЗС України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артюшин Л. М., Мосов С. П., П'яковский Д. В., Толубко В. Б. Аерокосмічна розвідка в локальних війнах сучасності: досвід, проблемні питання і тенденції. – К.: НАОУ, 2002. – 202 с.
2. Машков О. А., Сивов Н. С., Гусынин В. П., Заклевский Д. Е. Анализ состояния и мировых тенденций развития АКС / Зб.наук.праць КІ ВПС, 2000, №10, С. 161-178.
3. Печуров С., Судаков Ю. Преобразование тылового обеспечения вооруженных сил США // Военно-промышленный курьер. – 2004. - №44. – С.2
4. Савченко В. А., Раневич Р. І. Аналіз досвіду застосування космічних систем у локальних війнах збройних конфліктах кінця ХХ - початку ХХІ століття в інтересах матеріально – технічного забезпечення/Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України, 2010, № 1(3) 206 УДК 355.6
5. Щоденні звіти пресс-центру штабу АТО. [Електронний ресурс] / Режим доступу:// http://newradio.com.ua/2015_09_15/

Стаття надійшла до редакції 23.11.2015

Заклад Н. А.;
Утюшев М. К.;
Романченко О. А.;
Феоктистов К. В.

Центр военно-стратегических исследований Национального университета обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев

Особенности материально-технического обеспечения боевых действий войск (сил) в ходе антитеррористической операции на востоке Украины

Резюме. На основе опыта последних военных конфликтов, особенно в ходе антитеррористической операции на востоке Украины авторы проводят анализ условий материально-технического обеспечения боевых действий войск (сил) в ходе локальных военных конфликтов.

Ключевые слова: материально-техническое обеспечение; система МТО; боевые действия.

N. Zakalad;
M. Utushev;
O. Romanchenko;
K. Feoktistov

Center for Military and Strategic Studies National Defence University of Ukraine named after Ivan Chernykhovskij, Kyiv

Features of logistical support of battle actions of troops (forces) are during a antiterrorist operation on east of Ukraine

Resume. On the basis of experience of the last soldiery conflicts, especially during antiterrorist operation on east of Ukraine authors conduct the analysis of terms of logistical support of battle actions of troops (forces) during local soldiery.

Keywords: Logistical support; system МТЗ; battle actions.